

„Většina soudců v tomto případě je názoru, že stát má pravomoc rozlišovati, aniž by porušil ustanovení doložky o rovné ochraně zákonů, mezi velkoobchodními společnostmi s vedlejšími nákupy a mezi maloobchody sdruženými u velkonákupen, ačkoliv rozdíl mezi těmito dvěma druhy obchodní činnosti je velmi malý a ačkoliv nerovnost hospodářského prospěchu obou obchodních činností je sporná a neurčitá. Malý rozdíl v organizaci těchto dvou činností je považován za podstatný rozdíl, za skutečný rozlišovací znak, pro účely třídění, a zachraňuje tu třídění zákonodárcovo od výtky libovolného nerovného nakládání. Nebylo by správným přehlížeti tu motiv zákonodárcův. Tento způsob třídění má svůj původ v přesvědčení, že sociální užitečnost nebo neužitečnost určitých zájmových skupin je větší nebo menší, a že tento moment není možno při třídění přehlížeti. Tento motiv byl přítomen při sdělení zákona, o který zde běží. Není možno prostě zatížit jednu třídu činnosti více než druhou, bez dalších důvodů. Jest zapotřebí znáti, proč má býti zavedeno třídění, za jakým účelem, a jaký je vztah mezi prostředky a cílem. Kdyby motivem byla pomstychtivost, jevíci se v pouhém útlaku, pak ovšem výsledek byl by jasný. Je-li však motivem a vytčeným cílem podpora veřejného blaha, pak výsledek je jiný, pokud by ovšem nerovné nakládání a případné potlačování dotyčné činnosti nepřekročilo hranice rozumu. Není zapotřebí schvalovati nebo zamítati názor o užitečnosti nebo neužitečnosti činnosti, již se dotýkají zákony tohoto druhu. Tento názor může býti špatný nebo dobrý. Možno však říci, že názor, který byl motivem těchto zákonů, je dnes převládajícím názorem většiny poctivých lidí.“

Jak jsme viděli shora, většina soudců nepoužila k odůvodnění svého rozhodnutí dalších rozlišovacích znaků, o které se opírají odůvodnění minoritního vota, nicméně však možno říci, že soud zastával jednohlasně názor, že v oboru daňového zákonodárství právní rovnost⁵ zůstává zachována zavedením takového nerovného nakládání, jež by mělo za následek přirozenou rovnost předpokladů k získání blahobytu.

DR. P.:

ROK 1933 A SVĚTOVÁ POLITIKA.

Skončil rok, který v historii bude považován za rok zklamání. Neboť vzdor všem okolnostem, které na jeho počátku ukazovaly na těžkou dobu, mysli se, počítalo se, že krise, dnes ještě tak mohutná, brzy ustoupí tlaku obrozeného života. Rok 1934! Je to rozhlas přizpůsobený překypujícímu životu italského obrození, je to vůle míru založená na ohromném risiku, je to korupce sousedící s bídou a panovačností vypuzující spravedlnost, — ale je to také naděje a snad víra, to jest odmítnutí bezpodmínečného odsouzení lidstva.

Bylo si mnoho stěžováno během roku, který právě dospěl ke svému konci: stěžovali si lidé, kterým se vede dobře, poněvadž už nechtěli slyšet, že bude lépe; stěžoval si obchod; stěžovali si ti, kteří se nemohou najíst, když mají hlad. A opakuje se stále:

⁵ „Právní rovností“ v americké právní teorii a praxi rozumí se vždy „qualified equality“, t. j. podmíněná rovnost právní, čili jak ji označuje dr. Krejčí, „právní rovnost relativní“.

je krise — krise, kterou trpí celý svět, krise, která má strašně mnoho příčin, z nichž jedna z nejdůležitějších je nepoměr mezi průmyslovou nadvýrobou a prostředky dnešní společnosti; z nichž druhou je nedůvěra, neklid, který přes mnoho krásných prohlášení zatemňuje veřejný život. A to nás přivádí k politice.

Od zbrojení.

Odzbrojovací konference se znovu sešla v únoru a říkalo se, že za příznivějších podmínek. Vzdala se subtilního rozlišování; pustila se přímo do zásadní otázky: omezení zbrojení v různých státech. Avšak nesnáze se okamžitě objevily. Konstruktivní program, vypracovaný s námahou Paul-Boncourem, vyvolal kritiku na všech stranách. I jeho autor jej pak opustil. A to neuspíšilo jednání. Debaty a diskuse zůstávaly nepřesné a nejasné, a jakkoliv se zdál býti krásným princip tolik proklamovaný, že odzbrojení zajistí bezpečnost, ukázalo se na konec zcela jasně, že žádný stát nebyl ochoten ke zmenšení svých obranných prostředků, aniž by obdržel dostatečné záruky. Konference zůstávala stát.

Aby ji zachránil, vynaložil velkou práci a velké úsilí MacDonald. Přijel do Ženevy s hotovým odzbrojovacím plánem. Říkalo se, že to byl již sedmapadesátý plán od té doby, co se začalo s přípravnými pracemi; nicméně tento dokument, vzhledem k osobě, od níž pocházel, byl přijat s úctou a s obdivem.

Ale na neštěstí na své další cestě uslyšel anglický premier z úst Mussoliniho plán politické organizace značně rozdílný od plánu, který byl sám vypracoval, který však nicméně na něj působil hlubokým dojmem. A zatím co odzbrojovací konference se dávala znova do práce basírujíc na MacDonaldově návrhu, na jiných místech se již lidé dotazova-li, trvá-li MacDonald na svém elaborátu dosud, či nebyl-li již získán pro jiné názory.

Naděje se neuskutečňovaly. Amerika, s jejíž podporou bylo počítáno, omezovala se ústy Normana Davise na prohlášení, že washingtonská vláda, jakmile si udělá jasný názor o tom, kdo je útočníkem, nepodnikne nic proti tomu, co by mohlo škoditi činnosti států snažících se o znovudosažení míru. Německo, o kterém se už mysli, že je uklidněno, žádalo se stále rostoucím důrazem, aby rovnoprávnost, která mu už byla v zásadě přiznána, se stala pro ně skutečností.

Během diskusí a debat pod nátlakem pacifistů a vlivem patetických vyzvání předsedy Hendersona mnoho podmínek, které byly původně prohlašovány za základní, bylo opuštěno. Přece však nemohl připustiti žádný stát omezení zbrojení, pokud by tak ne učinili i jeho sousedé: otázka kontroly se stávala nevyhnutelnou.

Bylo možno se domnívati, že v říjnu došlo v Paříži k dohodě mezi Francií, Anglií a Spojenými státy: kontrola by byla prováděna po čtyři léta, načež by odzbrojení bylo provedeno všeobecně, poněvadž by již bylo ukázalo, že je uskutečnitelné, a dospělo by se konečně opravdu k rovnoprávnosti. Výsledek byl zdrcující. Jakmile návrh se dostal do veřejnosti, vystoupilo Německo z odzbrojovací konference, prohlašujíc, že nadále se nezúčastní žádného společného a hromadného jednání o odzbrojení a o míru.

Toto gesto vyvolalo jen jediný výkřik: zase nová neobratnost berlínské vlády! Zdálo se totiž, že, když se Německá říše dobrovolně postaví do takového osamocení, je nadále zbytečna veškerá snaha ostatních států vymoci mu mezi sebou rovnocenné místo a že tedy prostě postačí, aby byly vůči němu aplikovány vojenské klausule ver-

sailleské mírové smlouvy. Bylo to logické . . . Ale již dlouho logika a politika jsou příliš daleko od sebe. Odzbrojovací konference se rozhodla pro pokračování ve svých pracích; a ježto není možno dosáhnouti nějakého výsledku bez ratifikace Německa, na všech stranách se tedy dějí pokusy jen o to, aby se berlínská vláda přesvědčila o tom, že všichni ji prosí o vrácení se na mírovou konferenci.

Zejména se o to snaží MacDonald. Ve svém ohnivém germanofilství se domnívá, že návrat Německa na evropské konference není jen prostředkem, nýbrž cílem; a aby ho dosáhl, je hotov poskytnouti Německu vše, co si přeje. Ostatně sbor pacifistů je téhož názoru.

Konečně začala Francie, odpovídajíc na několik návrhů kancléře Hitlera jednati přímo s německou říšskou vládou. Mluví se o paktu o neútočení na deset let jako odměně za značné oběti a ústupky, které jsou požadovány na Francii. Ale což pak všechny dosud uzavřené smlouvy v té věci nestačí a, nemají-li už žádnou cenu, bude míti tato nová smlouva cenu větší?

Společnost národů.

Před Společností národů se nahromadila řada těžkých otázek: tajná dodávka zbraní Maďarsku, stále obnovované hádky a spory o Gdansko, stížnost saarské komise, vraždění Assyřanů v Iraku, konflikt mezi Kolumbií a Peru, válka mezi Bolivií a Paraguayem . . . bylo tu tedy dost případů, ve kterých bylo možno ucházeti se o její zásahnutí.

Rada Společnosti národů o všech těchto věcech uznala za hodné buď zastříti je rozumným závojem, nebo zvoliti za účelem vyřízení věci vyšetřující komise, nebo konečně navrhnouti arbitráž. Výsledky nebyly příliš povzbudivé. Ale cožpak tomu mohlo býti jinak? Co může Společnost národů, požívající jenom mravní autority, naproti lidem, kteří ji nechtějí poslouchati? Ztratila mnoho důvěry, které ještě dříve požívala. Zdá se, že v mnoha případech se snažila zachrániti spíše zevní stránku než hledati radikální řešení. Ostatně bylo konstatováno, že shromáždění Společnosti národů letos v září bylo s dosaženými výsledky jaksi méně spokojeno než jindy.

Jen jednou chtěla Společnost národů jednati rázně, ale s velikým úspěchem se nepotkala . . . Je samozřejmo, že čistě z mravního hlediska jest se co obávati působení Japonska v Mandžusku a v okolních krajích. Ale kdy řídila mravnost, etika osudy historie? Cožpak to není naopak stálým faktem — přesto, že je to mravně zavržitelné — že stát upadající, slabý je nepopíratelným pokušením pro souseda dobře organisovaného a ozbrojeného? Ženevská instituce by snad byla udělala lépe, kdyby byla přihlížela ke zkušenostem z historie a k tomu, že je zcela neschopna dominovati nad vzdálenými událostmi. Slavnostní pokárání, které skoro jednomyslně adresovala císařství vycházejícího slunce, nemělo vůbec žádný vliv na vývoj událostí: japonská vojska přesto obsadila Džehol zahnavši na útěk vojsko desetkrát silnější; a mír, který byl uzavřen s Čínou, by byl přinesl ještě lepší ovoce, kdyby byl býval uzavřen o rok dříve. A k tomu ještě Japonsko uteklo ze Ženevy; je to vždycky vážná věc pro instituci, která směřuje ke světovosti.

Gesto Německa se nedá tak dobře vysvětlit: jestli se mu nelíbil obrat, který nastal v debatách na odzbrojovací konferenci, nemělo naproti tomu žádného důvodu k vážnější stížnosti na Společnost národů, kde bylo dobře přijato a obklopováno ohledy. Je škoda, že tento jeho čin, který měl ve světě vyvolati oprávněné rozhořčení a postavit

je v Evropě do hodně špatného světla, mu vynesl naopak ještě větší ohledy a pocty.

Je snadno kritisovati Společnost národů: bylo jí přiřčeno více úkolů, než kolik může s prospěchem a řádně zastati . . . Ale i tak prokazuje ještě světu dost služeb. Poskytuje všem státům místo, s něhož mohou promluvit; dovoluje každému z nich, aby hájil své právo; a důležitost, která je jí dosud přiznávána, způsobuje, že řeči, které se tam proslouvají, mají ohlas v celém světě. Shromažďuje v mírovém ovzduší hlavy vlád a ministry, kteří si tam mohou vyměnit své názory, vylíčiti svá přání a hledati půdu k dohodě. Je bezpečností; kdyby zmizela, nechala by na svém místě úžasné prázdno, v němž by viselo nebezpečí.

Proto ohrožení, které ji dnes obklopuje a které nejistota ještě zhoršuje, vyvolává pobouření a neklid.

Italie.

Mussolini je vynikající a šťastný člověk, ježto jemu, který vyšel z lidu, bylo umožněno uplatniti myšlenky, které uzrály v jeho hlavě.

On obnovil Itálii; znovu zavedl všude pořádek a bezpečnost. Korporační režim, který on vytvořil, jeho snaha zharmonisovati zaměstnance a zaměstnavatele a zavésti správný a řádný poměr mezi prací a kapitálem, znamenají význačné datum v současných dějinách. Byly podniknuty veliké práce, které směřují nejen k tomu, aby byly co možná nejvíce rozvinuty pracovní prostředky dnešní doby, ale i k tomu, aby byla oživena slavná minulost. Národ opět nalezl vědomí své vlastní síly, je pln naděje ve svůj osud. Lituje toho, že ztratil svobodu? Má tento rozvoj v sobě něco umělého? Nastoupil opravdu na místo hlubokých ran? V tom směru nejsou všichni stejného mínění. A já si nekladu za úkol, abych tato různá mínění navzájem usmířil.

Aby mohl své úsilí zachovati v neztenčené míře i na dále a po případě ještě měrou zvýšenou, musí Duce ukázati na skvělé vyhlídky do budoucna, musí požívatí prestyže. Ve svých řečech pěl chvalozpěvy o síle, vyvolával představy jiskřícího meče, mluvil o puškách a dělech. Potom zkusil i jiné metody. Aby zvětšil úlohu Italie, přiblížil se ke státům dnes mezinárodně odstaveným nebo nespokojeným: navázal obchodní styky se sovětskou republikou, což bylo následováno smlouvou o vzájemném dobrém poměru; stal se soucitným se státy, které se domnívají, že jim bylo ublíženo, a zejména podpořil tak požadavky a naděje Bulharska a Maďarska; je v nejlepším poměru s Německem, které se k němu chová co nejuctivěji . . .

Ale Mussolinimu nejde o to, aby postavil jednu část Evropy proti druhé. Lépe se mu hodí úloha člověka, který zavádí všude pořádek a řád. Revidovati mírové smlouvy pokud jde o to, co je v nich nesprávného, znovu vytvořiti kontinent na lepší základně, to je úkol, který jej přitahuje. V tomto díle se Italie dovede uplatniti a Mussolini z toho bude mít slávu.

Ježto v dnešní organisaci Evropy může Duce hráti pouze roli, která je přiměřená důležitosti jeho země, snaží se ze všech sil tuto organisaci změnit. Nad Společnost národů, která má býti radikálně zreformována, klade Pakt čtyř nebo pěti, který by nej-důležitější rozhodnutí vyhradil velmocem; a v tomto omezeném rámci se má díti všeliká další práce.

A pak vyvstává mnoho otázek. Jak si představuje Mussolini reformu Společnosti národů? Dovolí jí, aby o svém osudu sama rozhodla? Jaká bude moc nového evropského celku, který má býti vytvořen? V jakých mezích bude pracovati? Pokusí se o ve-

likou přeměnu dnešních hranic a pakli ano, nepovede to, vzhledem k tomu, že tyto dosavadní hranice budou energicky bráněny, k válce? To by chtělo evropské mínění vědět. Avšak ono toho neví. A ví to Mussolini sám? . . . V každém případě hraje nebezpečnou hru, a ačkoli velmi dobře zorganizoval Itálii, velmi riskuje, že ještě zhorší nepříznivou situaci, v níž tone Evropa.

Amerika a londýnská konference.

Jsou léta, kdy se říká, že velká americká republika bez velkých obětí se své strany a bez riskování, že se zaplete do nějaké špatné věci, by mohla mít ten nejlepší vliv na vývoj událostí starého světa; pro ni samu by to znamenalo cenné výhody.

Nastolení presidenta Roosevelta vzbudilo nejkrásnější naděje. Byl znám jako inteligentní a podnikavý; často a důrazně se stavěl proti nešikovné apatii svých předchůdců: nepřinášel tedy s sebou nového ducha? A když demokratický president, který se byl teprve nedávno ubytoval v Bílém Domě, svolal evropské státníky do Washingtonu, myslelo se, že dojde brzy ke konečné úpravě mezinárodních dluhů.

To byl omyl. I kdyby byl chtěl, nebyl by Roosevelt mohl zlikvidovati tuto trnitou aféru. Americký národ je přesvědčen, že jeho peníze mu jsou opravdu dluhovány; a proti tomu protestují evropské státy: jedny odpírajíce veškeré placení, druhé zasílají jen malé částky, „jako symbol“. President měl jiné plány: chtěl svolati v dohodě s MacDonalodem hospodářskou a měnovou konferenci, na níž by byly zastoupeny všechny státy, a která, usnadňujíc podmínky směny a obchodu, by znovu vrátila světu prosperitu.

Plán byl velmi krásný. Londýn byl zvolen jako sídlo tohoto imposantního podniku. Ale zatím co se dály přípravy ke konferenci, rozšířila se pojednou překvapující zpráva světem: americká vláda opouští zlatou měnu, znehodnocuje dolar, přesto, že ji k tomu nenutí žádná měnová nezbytnost . . . Roosevelt totiž přihlížející k žádosti farmářů Middle-Westu nabyt přesvědčení — podle rady a názorů několika teoretiků —, že jediným prostředkem ke zvýšení cen surovin je inflace, a dal se s plnou vervou do práce. Šlo samozřejmě o nebezpečný lék; neboť jakmile se jednou s inflací začne, nikdo neví, kde se proud zastaví. Avšak nezdá se, že zkušenosti z dějin měly sebemenší vliv na rozhodnutí washingtonských činitelů.

Je zřejmo, že pokles Spojených států zasadil londýnské konferenci osudnou ránu. Zdálo se, že president Roosevelt si to neuvědomuje. Prohlašoval tu zvláštní teorii, že hodnota měny má býti závislá nikoliv na jejím poměru ke zlatu, nýbrž na prostředcích a výrobních schopnostech každého národa; přál si, aby pád dolaru byl následován všeobecnou devalvací. Na štěstí státy se zdravou měnou se postavily proti a jelikož Amerika nepřivolila ani k prozatímní stabilisaci, veškerá práce konference byla znemožněna. Konference byla odročena, aniž by bylo možno dobře říci, čemu posloužila přes všechny pochvalné řeči, které byly proneseny při jejím ukončení.

Zatím pokračuje Roosevelt ve svém pokusu. Zplnomocněn kongresem, který byl pro okamžik poslušný, promulgoval National recovery Act, který omezuje pracovní dobu v průmyslu a stanoví minimální mzdy. Nepřál by si už nic, než aby ještě mohl stanovit ceny pro veškeré zboží; bojuje však marně proti prohnaným spekulantům, kterým jeho činnost ukázala nové velmi vděčné pole působnosti. Celkem vzato, je to etatismus ve velkém měřítku, který se vnucuje zemi, jež vděčí za svou prosperitu individuální energii a jež právě na to byla velmi hrdá. Zdaří se tento podnik? Je to pochybné, říkají odborníci. Ale musíme ještě trochu vyčkati, než proneseme svůj konečný soud.

Přesto všechno však zůstává zlou pravdou, že debakl dolaru má velmi špatnou odezvu v celém světovém hospodářství; je to hrozba a nebezpečí pro všechny měny. Velká americká republika nemá z toho takřka žádný profit, ba naopak trpí na své prestiži. Je pohroužena do své vnitřní krise a tak i nadále zapomíná, jak prospěšný vliv by mohla vykonávat na mezinárodní poměry, vliv, který by pomohl jí i celému světu. V Americe samotné se zdá, že se vzdala toho povýšeného dozoru, který chtěla dlouho vykonávat jménem přeměněné Monroeovy doktriny. A přece ve více případech by její zásah byl býval velmi užitečný. Proč ještě dnes nechává volné pole anarchii na Kubě, třebaže smlouva „Platt“ z roku 1901 jí dává právo ne-li povinnost k zákroku na tomto, tehdy ještě španělském ostrově?

Anglie.

Anglie také by mohla hrát v evropských politických i hospodářských poměrech zcela jinou úlohu než hraje.

Má důvody ke spokojenosti. Krise v ní se zmenšuje. Vysoké celní sazby, jež jsou v takové protivě k jejím tradicím, umožnily život mnoha průmyslovým odvětvím rozvíjejícím se na její půdě. Znehodnocení libry, která se stabilisovala na dvou třetinách dřívější hodnoty, usnadnilo vývoz jejích výrobků, aniž se, skoro jakoby zázrakem, při tom zvýšily uvnitř existenční náklady. To všechno dělá velkou čest energii, kázni a statnému duchu anglického národa.

Britská vláda však se přece musila potýkat s mnoha nesnáze. Zvýšení celních sazeb vyvolává na straně kontinentálních států represálie, které vyžadují velmi podrobného a delikátního vyjednávání. Hospodářský režim, k němuž dala podnět Ottawská konference, se ukazuje jako hodně těžko proveditelný. Dominia, přesto že i nadále zachovávají patřičný respekt ke královské koruně, žádají na Velké Británii řadu privilegií, za něž ovšem navzájem jsou ochotni poskytnouti toho jen velmi málo.

Dochází ovšem i ke konfliktům. Na Maltě je obyvatelstvo v ustavičných sporech s guvernérem. V Palestině arabský element reaguje násilím proti židovské imigraci a policie nevědoucí si sama rady musí žádati vojsko o pomoc. V Indii otázky zůstávají nevyřešeny a napětí tam panuje dále, třebaže na venek není nic viděti; každým dnem může dojíti zpráva, že opět došlo ke krvavým srážkám. A Irsko, o kterém se už myslilo, že po dohodě uzavřené před dvanácti lety je už klidno, začíná pod vlivem de Valerovým nový zápas, jehož užitečnost lze dosti nesnadno pochopit. Krátce po vypovězení smlouvy s Velkou Británií zničil Dail i ty poslední prerogativy královské koruny; k dokončení úplného rozchodu zbývá již jen jeden krok: prohlášení republiky.

Naproti všem těmto komplikacím postupuje londýnská vláda s ohebnou diplomacií poučenou mnoha zkušenostmi, která se osvědčila už při řešení tolika neméně těžkých problémů. Nic nenasvědčuje tomu, že se neosvědčí právě dnes. Je pouze škoda, že se dnešní vláda ve své zahraniční politice nemůže prokázat tou stálostí a tou prozíravostí jako vlády dřívější.

Anglický národ chce za každou cenu mír; chce, aby už nedošlo k žádné nové evropské komplikaci; to znamená, že — přesto, že nemusí se stavěti proti nezbytným reformám — musí se míti na pozoru před těmi, kteří ohrožují — jako na př. Rusko a Německo — dnešní organizaci ať už v její struktuře nebo v jejím politickém rámci. Avšak dá se počítati s MacDonalodem.

Tento šéf anglické Labour Party, který stojí v čele konservativní vlády, netají se

svým obdivem k bolševickému režimu, obdivem, který vyjádřil kdysi v malé knize, které dnes už ovšem nelze dostat. Spíše než by učinil cokoliv, co by mohlo býti moskevským vůdcům nepřijemné, postaví se do opoziční situace vůči dominiím, jak se to stalo na př. vůči Kanadě, když šlo o ruské dřevo. Bylo mu velmi nemilé, že britská vláda učinila určitá opatření proti ruskému dovozu, aby docílila slušnějšího zacházení s několika britskými příslušníky nesmyslně obžalovanými ruským G. P. U. I Německo je MacDonaldu velmi sympatické; chtěl mu přispěti na pomoc již ve světové válce a od té doby nepřestal býti jeho advokátem; už přímo instinktivně se vždycky staví po jeho bok: kdyby mohl jednati jen podle svého srdce, umožnil by Německu největší zbrojení, zatím co by přísně odzbrojoval Francii.

Na štěstí MacDonald nedělá všecko, co chce: setkává se ve vládě s vážnou opozicí. Ale výsledek toho není o nic lepší: anglická politika totiž už nemá před sebou vytýčenou pevnou linii, podle níž by postupovala; je neschopna rozhodnouti se pro něco; rozum jí radí, aby podporovala francouzský návrh, je-li tu nějaký; avšak pravidelně za krátko hned se přidá k opačnému táboru.

Je divné, že konservativní strana, která má drtivou většinu v dolní sněmovně, připoustí, aby tak abnormální situace se stále a stále prodlužovala. Odchod Anglie z evropské politiky je pro tuto neštěstím, protože Anglie hrála v ní prospěšnou úlohu díky své mírnosti; škodí pak prestiži vlády, od které se mnohem víc očekávalo. Je možno doufati, že obecní volby, které v třetině země zaznamenaly velký úspěch Labour Party, budou pro ni výstrahou?

N ě m e c k o .

Můžeme se dále diviti i tomu, že Německo, stát poražený ve světové válce, dlouho kontrolovaný a omezovaný v znovunabývání své síly a moci, zaujímá v Evropě takové postavení, že každý se zabývá v první řadě jím.

Jak jest si možno vysvětliti, že maršál von Hindenburg odvolal kancléře Schleichera, jmenovaného teprve krátce před tím, a svěřil kancléřství bouřlivému zástupci lidu Hitlerovi, vůči němuž nepocítoval žádné sympatie? A to ještě v okamžiku, kdy hvězda nacionálních socialistů klesla hodně nízko na obzoru? Tento čin se připisuje nepřilíš skvělým intrikám, které působily na starého presidenta a k nimž si dnes asi sotva gratulují ti, kteří v nich měli prsty.

Sotva co se dostali k moci, ukázali nacionální socialisté s obdivuhodnou přímostí, jak bude vypadat jejich politika. Jejich vůdci zaujali ihned vedoucí místa ve státě a jen svým lidem svěřili vykonávání veřejné správy; ježto jim nebyly po chuti autonomie jednotlivých zemí, zrušili veškerou místní pravomoc a nahradili zemské sněmy a zemské vlády říšskými místodržiteli; historické politické strany, které představovaly veřejné mínění starého Německa, nemohly býti nadále trpěny: v III. říši může existovat jen jediná politická strana, ve které je zosobněna nezávislost a čest; ani náboženství nezůstalo svobodným: nové vlastenectví se vznáší nad různými učeními; dobrý Němec musí býti „křesťanským Němcem“. A nacionálněsocialistická vláda bezohledně pronásledovala komunisty a vracejíc se do středověku zbavovala židy zaměstnání a jednala s nimi jako s příslušníky proskribované rasy.

Zdálo by se, že odpor snad byl veliký; ve skutečnosti však se nepostavil proti vůbec nikdo. Pod tlakem nacionálních socialistů staleté hráze, které se tyčily mezi jednotlivými německými státy, se zřítily a skoro nikdo se neozval proti tomu. Poslední od-

půrci, kteří unikli před vyhnanstvím nebo před koncentračními tábory, umkli; a dnes jen ustrašeně žádají, aby se už o ně nikdo nestaral. V cizině sice bylo pozorovati jisté roztrpčení; zejména židé, mezi nimiž existuje určitá solidarita po celém světě, se bouřili a hledali represálie. Ale co je to všechno? . . . Vládami to nepohlo. A jak také organizovat řádný odpor, když Svatá stolice opouští stranu katolického centra, kterou tak energicky podporovala proti Bismarkovi, a když uzavírá smlouvu s novým režimem?

Z toho vysvítá, že bývalý rakouský lakýrník, podporovaný svými pobočníky Goebelsem a Göringem, vykonal veliké dílo. Zničiv poslední stopy partikularismu, dokončil sjednocení Německa. Neutrpi tím celý národ, který se zbavil velké části svých intelektuálních sil? Je to možné! Ale zde je faktum. Hitler má své místo v dějinách zabezpečeno.

Nový kancléř má smysl pro chování jednotlivých lidí; je skvělým aranžérem; dovedl získati skvělé renomé: německý Führer kráčí ruku v ruce s italským Duce. Nebojí se odvolati se k širokým vrstvám lidu. Volby z minulého března, jež se konaly pod dojmem požáru říšského sněmu, za něž byli činěni odpovědnými komunisté, byly prvním úspěchem pro nacionální socialisty. Volby listopadové, nad nimiž plála jako heslo národní čest a které byly řízeny tak, že oposice byla již předem umlčena, skončily skvělým triumfem.

Přece však pronáší-li Hitler mnoho řečí a libuje-li si v pořádání imposantních manifestací, je hodně v rozpacích s prováděním svého programu. Zajisté snaží se dáti Německu sílu, kterou v tolika slavnostních řečech vynášel nade všecko: je zřejmým faktem, že se v Německu mohutně zbrojí; kdo by to chtěl popírati, musil by si zcela zavázati oči . . . Avšak jak uskutečniti sliby sociálního povznesení a návratu štěstí a blahobytu? Kancléř už o tom mnoho nemluví; své první stoupence ponechává odávati se jejich ilusím; přibližuje se spíše kapitálu, o kterém se kdysi přísně vyjadřoval, avšak jehož nepostradatelnost mu ukázala zkušenost.

Alespoň chce hodně vysoko nésti prapor národa. Brání se sice úplně tomu, když se mu připisují válečné úmysly, ale přece se ohrazuje důrazně proti ponižování, kterým je podle jeho názoru Německo stále zahrnováno; žádá pro svůj stát rovnoprávnost; mluví ve jménu spravedlnosti, které jest nutno učiniti zadost, má-li se dojíti k míru. A masy lidu mu odpovídají; i ony jsou přesvědčeny, že jejich země je stále ještě obětí beránkem, a že už nadešel čas, aby jí bylo vráceno její pravé místo mezi ostatními zeměmi. V hitlerovském Německu je velmi malý klid; neustále dochází k incidentům v pohraničí a to znepokojuje sousední státy . . . A všichni se shodují v tom, že na první Hitlerovu výzvu celá země by vzplanula.

Ale jedno je zajímavé: v cizině se skoro přece ani nepozoruje, že nebezpečí visí ve vzduchu. Zajisté sice věřitelé Německa těžko chápou, že Německo, které žije na tak veliké noze a činí tolik zbytečných útrat, žádá za moratorium a prohlašuje, že není s to platiti úroky svých dluhů; často projevují znepokojení . . . Avšak vlády soupeří mezi sebou o to, která z nich poskytne více ústupků Hitlerovi; jsou toho přesvědčeni, že má-li dojíti k trvalému míru, musí se Německu činiti velké ústupky a vyhověti mu ve všech bodech. Tak tomu bylo i před válkou: jest si jen přát, aby tragické překvapení se neopakovalo.

Francie.

Francie se dostala úplně do režimu vládních krisí. Čtyři vlády za jeden rok, to už je mnoho. Ovšem bylo by možno na tuto situaci užiti slov Clemenceauových, která pravil svému příteli, jenž mu vytýkal, že způsobuje pád jedné vlády za druhou: „Ale

vždyť je to stále táž.“ Všechny kombinace totiž mají za základ stranu radikálně-socialistickou. Členové odstupující vlády se stávají ze tří čtvrtin členy vlády nové. Programy, bohaté na krásné fráze, se podobají k nerozeznání.

Hlavním zlem jsou peníze. Všechny vlády, které se vystřídalaly po odchodu Poincaréově, utrácely bez rozmyslu. Rovnováha v rozpočtu se stává něčím pohádkovým. Nezbytnost zajistiti si, ne-li podporu, tedy aspoň neutralitu socialistů, zapřísáhlých strážců platů státních zaměstnanců, znemožňuje přemýšlení o vážnějších úsporách. Daně se zvyšují více než je rozumné. Poslední návrh, jehož odhlasování ve sněmovnách se podařilo prosaditi Chautempsově vládě, není — podle mínění odborníků — o nic lepší než ty ostatní: není možno očekávati zlepšení; zlo se tedy koncentruje v tomto bodě.

A přece Francie, která díky svým skvělým prostředkům překonala už mnoho jiných krisí, by mohla snadno zvítěziti i nad touto. Každý ví, že jediným lékem je vláda národního sjednocení v čele s energickým člověkem. Avšak jak ji vytvořiti? . . . Radikálně-socialističtí poslanci stále pohlížejí ke krajní levici, kde nalézají ve druhém skrutiniu hlasy pro sebe; v těch, kteří jsou od nich napravo vidí pouze reakcionáře, s nimiž nechtějí míti nic společného. Hlava státu přes veškerou svou dekorativnost poslouchá patrně ve všem zákona nejmenší námahy: bylo by ilusorním čekati s té strany nějaké odvážné heslo. A národ sice kritizuje velmi mnoho ty, kteří stojí v jeho čele, ale při tom se přizpůsobuje každému režimu, který respektuje jeho zvyklosti. Nač se zneklidňovati pokud je možno žíti konec konců obvyklým životem, který přece stále ještě je dobrý?

Horší už je, že tato lhostejnost se projevuje i v oboru zahraniční politiky. Zdá se, že ministr Paul Boncour, internacionalista z přesvědčení, nemá jiného cíle než objevení formule míru. Přivoluje ke všem plánům, stále činí ústupky. Francie, třebaš prohlašuje, že nechce ničeho měniti na Společnosti národů, přijala pakt čtyř, kde bez svých spojenců riskuje, že bude státi proti třem nepřátelským velmocem. Po bouřlivém vystoupení Německa se vyslovila pro další pokračování odzbrojovací konference: jako kdyby to mohlo vésti k něčemu užitečnému! . . . Pod tlakem Anglie začala vyjednávatí přímo s kancléřem Hitlerem, který za mnoho ústupků, které po ní žádá, jí nabízí pouze, že na ni nepodnikne útok po dobu desíti let.

Slabost Francie dává podnět ke smutku a k poplachu těm, kteří nechtějí nic, než dobro. A nyní se proslýchá, že váhá mezi dvěma možnými politikami: jedna se má opíratí o Německo a druhá o Rusko. Avšak pro každého, kdo je schopen trochu rozumně uvažovat, obě tyto kombinace jsou stejně nepřijatelné.

S o v ě t s k á r e p u b l i k a .

Mínění o Rusku se ve všech bodech zcela rozcházejí, jako vždy. Jak to dopadá s pětiletkou? Jedni říkají, že se dospělo v tom směru k opravdu znamenitým výsledkům; druzí tvrdí, že se potkala s přímo zdrcujícím nezdarem. Zdá se pravdou, že sice byly uskutečněny skvělé technické práce, ale že národ jich špatně užívá a že velké úsilí, které bylo vynaloženo, nezlepšilo o nic jeho sociální a hmotný stav. Neboť kromě malého počtu privilegovaných zůstává situace širokých lidových vrstev prabídná; a často proniknou podrobnosti o strašné bídě, která řádí v širých krajích. Je sice pravda, že moskevská vláda energicky popírá, že by kdo na ruském území trpěl hladem; a vynikající cizinci, které laskavě zve, v čele se skvělým Herriotem, prohlašují, že neviděli nic než blahobyť. Ale je možno věřiti svědectví těch, kteří neznajíce jazyk lidu a nemo-

houce vejíti v jakýkoliv užší styk s lidem, jdou jenom tam, kam jsou svými průvodci vedeni a slyší pouze to, co jim tito chtějí říci?

Povolil trochu sovětský režim na své přísnosti vůči těm, které považuje za podezřelé, ať už jsou viní nebo neviní? Nic tomu nenasvědčuje; avšak naproti cizině ukazuje báječnou shovívavost. Zajisté nebyly opuštěny velké plány světové revoluce; v propagaci se pokračuje: svědčí o tom spousta důkazů... Avšak dřívější žhavé a plamenné řeči byly nahrazeny krajně rozumným postupem. Tato změna se dá vysvětliti potřebou peněz; je to možná i proto, že dnešní páni Moskvy jsou s nynějším životem spokojeni a přejí si pouze, aby trval co nejdéle.

Černým bodem pro Rusko je Německo, které bylo dříve jeho spojencem, dnes však je nesmířitelným odpůrcem komunismu ve všech formách. Je to přece tak vážné? Spolupráce válečných továren skončila? Jest možno o tom pochybovati. Smlouva rapalská ostatně byla řádně obnovena; a stačila cesta Litvinova do Berlína, aby byly odstraněny rázem všechny nesnáze, s kterými se v zahraničí nadělalo tolik křiku.

Mimo to mohou býti sověty zcela spokojeny ve svých stycích s cizinou. Z obavy před náhlým útokem, podepsaly smlouvy o neútočení s několika sousedními státy a s velmocemi. Jsou ve velmi dobrém poměru k Anglii, Itálii a Francii, kterýžto poměr dovedou menší konflikty přerušit jen na zcela krátký čas. A v jednom bodě zejména dosáhly pronikavého úspěchu: jejich režim byl de jure uznán Spojenými státy; dokonce sám prezident Roosevelt k tomu učinil první krok... Vzniklo toto sblížení z neklidu vyvolaného ve Washingtoně i v Moskvě útočnou akcí Japonska? Avšak vůdce velké republiky, který se ukazuje čím dále tím více jako popudlivý člověk, toho nepotřeboval.

A tak si pomalu sovětská republika dělá místo mezi státy, které tak přísně odsuzovaly její počátky. Kromě vlád, které, přesto, že vědí dobře, oč jde, uzavírají s ní smlouvy, nalézá horlivé stoupence i mezi mládeží, která je už unavená dnešními politickými formami a považuje bolševismus za pokus velmi zajímavý a hodný veškerých sympatií. Zdá se bohužel, že tak jako francouzská šlechta byla nadšena slovem „svoboda“ v předvečer Velké revoluce, ale brzy toho litovala, budou i dnešní obdivovatelé brzy želeť své nerozumnosti a svého zápalu.

Některé jiné skutečnosti.

Měl bych se ještě o leččems zmíniti.

Mladá španělská republika zapásí ze svých nejlepších sil proti mnoha nesnázím. Neustále dostáváme telegramy o nepokojích... Nedávné volby znamenaly rozhodný návrat k pravici. Je to současně i návrat k monarchii? To se nezdá býti pravdou: králové nadělali během staletí více zla než dobra... Národ však chce pevnou vládu, respektující tradice, která dovede zabezpečiti pořádek a dovede se věnovati činnosti o povznesení hospodářské a sociální. Je nejvyšší čas, že došlo k nynější změně v parlamentě a ve vládě, neboť krvavé vzpoury inspirované anarchicky rozšířily ještě zmatek a hrůzu ve velké části pyrenejského poloostrova.

Polsko se zabývá ústavní reformou, která ještě zvětší práva, již tak dost značná, presidenta republiky. Zdá se, že už nemá důvěru ve velkou Francii a že si chce zajistiti svou bezpečnost spíše uzavíráním smluv se svými sousedy. Podepsalo smlouvu o neútočení se sovětskou vládou; nyní vyjednává s Německem. Přípravuje mu to klidnou budoucnost? Je to otázka, o níž by se dalo hodně debatovati.

Rakousko odporuje ze všech svých sil pod energickým vedením kancléře Dollfusse

propagaci nacionálních socialistů. Chce si zachovati svobodu. Zápas je tím nerovnějším, že odpůrce má mnoho stoupenců na místě boje. Proto hledá vídeňská vláda podporu za hranicemi, v níž má právo doufat podle mírových smluv. Avšak velmoci, ujišťující ji ovšem svými sympatiemi, se snad nechtějí obtěžovati pro tak málo. A pak jde tu i o Německo.

Malá Dohoda vyvíjí pozoruhodnou činnost. Malodohodové státy cítí, že nebezpečí se vznáší stále více nad jejich novými hranicemi, utužují pouta, která je váží a snaží se stanoviti si společnou politiku. Snaží se také upevniti své hospodářské styky a zabezpečiti volný obchod vzájemně potřebných produktů; a zdá se, že se jim jejich práce zdaří. To dokazuje, že je možno vykonati hodně užitečných věcí při dobré vůli . . . Malá Dohoda brání energicky Společnost národů; počítá s podporou Francie; tato podpora je jí přislíbena, ale není tak zcela zajištěna.

Rovněž balkánské státy si přejí větší sblížení. Uvědomujíce si, kolik zla jim přinesly půl století trvající boje, hledají, co by je mohlo spojit. Byly uzavřeny smlouvy. Zcela nedávno navštívil Bělehrad bulharský král a byla přitom vyměněna krásná slova přátelství. Avšak mezi těmito národy jsou přece vzpomínky neméně ožehavé než ty, které komplikují vztahy mezi velmocemi. Přesto však tento vzdálený poloostrov, jenž vyvolal tolik konfliktů a jenž viděl téci tolik krve, dal nyní krásný příklad.

VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITIKA.

A. VNITŘNÍ.

Kdyby naše politika i k všední politické práci přistupovala s dobrými úmysly, jak jim o Vánocích dali výraz jednotliví politikové, zdolali bychom jinak své neshody, zejména hospodářské. Zdá se, že politické strany si uvědomily, že hospodářský náš život nesnese nečinnost. — Slyšíme, že jsme již na dně krise. Počet nezaměstnaných činil koncem prosince 778.150 (koncem listopadu 691.075. — Dostali jsme se do krise později, než státy druhé. To je nevýhoda, kterou nutno překonati. — Mluvilo se poznovu o možnosti rekonstrukce vlády, resp. o výměně některých osob. Nejbližší doba ukáže, bude-li tato rekonstrukce nutnou, či bude-li odsunuta na dobu pozdější, až dnešní majorita se zhostí svého úkolu.

Z otázek hospodářských dostala se do popředí snaha o podporu našeho vývozu, který činí jen zlomek z lepších časů. Jeden plán — Englišův — vychází z podpory prostřednictvím valutových premií; druhý — Preissův — opírá se o refundace daňové. Ohlas, kladný i záporný, vyvolal zejména plán Englišův; návrh není znám v detailech; Engliš předložil jej presidentovi republiky, předsedovi vlády i ministrowi financí. Návrhy — Englišův, Preissův i variantu ministerstva financí, opírající se o plán Englišův — studuje předseda vlády, aby ten či onen návrh doporučil jako základ vládního jednání, jako základ porad hospodářských ministrů a po té ministerské rady. O této věci nebude rozhodnuto do konce ledna a plán — ten či onen — počal by se prováděti v únoru. Plány Engliše i Preisse, za kterým stojí Svaz průmyslníků potírající Engliše, měl silnou odezvu ve veřejném mínění právě tak zaujatém pro stálost měny jako poměrně velmi málo vyspělém národohospodářsky. Pokud jde o stabilitu měny, zdůraznil ministerský předseda v odpovědi na jednu interpelaci, že vláda hledá základ k přizpůsobení našeho hos-